

***'Ik ben ook een mens.'* Opvoeding en onderwijs aan de hand van Korczak, Dewey en Arendt**

Auteur: Joop Berding.

Een uitgave van Uitgeverij Phronese, Culemborg, 2016.

Derde druk 2019.

Joop Berding
**'IK BEN
OOK EEN MENS'**
*Opvoeding en onderwijs aan de hand van
Korczak, Dewey en Arendt*

Vragen voor reflectie en discussie

Vragen bij de Inleiding – centrale begrippen: participatie, instituties, kindertijd en taal

1. Kende je de denkers al die in deze bundel centraal staan: Janusz Korczak, John Dewey en Hannah Arendt? Had je al eens iets over of van hen gelezen of gehoord?
2. 'Participatie'
  - a. Hoe omschrijven Korczak, Dewey en Arendt het begrip participatie?
  - b. Ben jij iemand die participeert en zo ja: hoe doe je dat en waaraan participeer je?
3. 'Instituties'
  - a. Hoe omschrijven Korczak, Dewey en Arendt het begrip institutie?
  - b. Geef een praktisch voorbeeld van een institutie in je (werk)praktijk.
4. De kindertijd
  - a. Hoe kijken Korczak, Dewey en Arendt aan tegen de kindertijd?
  - b. Hoe belangrijk is volgens jou de kindertijd voor het leven van een mens?
  - c. Noem drie verschillen en overeenkomsten tussen hoe een pedagoog en een ontwikkelingspsycholoog naar de kindertijd kijken.
5. Taal en communicatie
  - a. Welke rol spelen taal en communicatie in de (opvoedings)theorie en praktijk van Korczak, Dewey en Arendt?
  - b. Hoe belangrijk zijn taal en communicatie voor jou als persoon en als (toekomstig) professional?
  - c. Hannah Arendt was Duitse maar moest zich in Amerika het Engels machtig maken. Heb jij ook zoiets meegemaakt, bijvoorbeeld eerst Arabisch of Turks en dan Nederlands geleerd? Of tegelijkertijd – tweetalig opgevoed? Hoe heb je dat ervaren?
6. Welke aanknopingspunten zie je in deze Inleiding voor je eigen (onderwijs)praktijk?

Vragen bij Deel I. Janusz Korczak – centraal staat: opvoeden

1. Beschrijf met eigen woorden de opvoedingstheorie van Korczak. Gebruik daarbij begrippen als 'respect', 'rechtvaardigheid' en 'participatie'.
2. De mens Korczak
  - a. Wat voor man lijkt Korczak jou, als je zo leest wat hij in het toneelstuk allemaal zegt?

- b. Ken je zelf misschien een opvoeder, leraar of groepsleider die op deze manier over de opvoeding en kinderen (na)denkt?
- 3. Leren opvoeder te zijn (hoofdstuk 2)
  - a. Herken je iets van het gestuntel van Korczak als groepsleider op het vakantiecamp?
  - b. Heb je ook wel eens 'machteloos' voor een groep kinderen gestaan?
  - c. Wissel ervaringen uit, ook over hoe je het aanpakte en wat je ervan leerde.
- 4. 'Rechtvaardigheid'
  - a. Wat betekent rechtvaardigheid voor jou, in je eigen leven en in je rol als (toekomstig) leerkracht of groepsleider?
  - b. Vind je dat opvoeders, leraren en groepsleiders zich met een onderwerp als 'rechtvaardigheid' moeten bezighouden? En, indien ja, hoe kan het onderwijs of de kinderopvang dan bijdragen? En, indien nee, hoe kunnen we de wereld dan verbeteren (of hoeft dat niet, en waarom dan niet?)?
- 5. De kinderrechtbank
  - a. Lees in hoofdstuk 3 het stuk over de kinderrechtbank (pagina 67-76) nog eens door. Wat vind je van dit experiment?
  - b. Zou je in je eigen groep ook zo iets kunnen en willen doen? Wat zou daar voor nodig zijn?
- 6. Het kind: een 'onbekende grootheid'
  - a. Hoe zijn je eigen ervaringen met het (leren) kennen van kinderen?
  - b. Denk je dat de wetenschap kan helpen bij het kennen van kinderen?
- 7. Stel dat jij een cursus zou geven over Korczak, aan leraren of groepsopvoeders.
  - a. Hoe zou jij het aanpakken, wat zou voor jou het belangrijkste zijn?
  - b. Waarmee zou je de cursisten laten oefenen?
- 8. Welke aanknopingspunten voor je eigen (onderwijs)praktijk zie je in dit deel over Korczak?

Vragen bij Deel II. John Dewey – centraal staan: onderwijzen en leren

1. Beschrijf met eigen woorden de opvoedings- en onderwijstheorie van Dewey. Gebruik hierbij begrippen als 'ervaring', 'transactie', 'participatie' en 'curriculum'.
2. Bedenk bij elk van deze kernbegrippen eigen concrete voorbeelden, uit je dagelijks leven, uit de stage of uit de werkpraktijk.
3. Dewey als filosoof
  - a. Welk idee of beeld heb je bij een 'filosoof'?
  - b. Ken je filosofen, oude of moderne?
  - c. Met wat voor vragen houden filosofen zich bezig?
  - d. Wat voor vragen stelt Dewey?
4. Taal verbindt en scheidt mensen van elkaar. Kun je daar zelf een praktisch voorbeeld van geven?
5. Keuzes maken in de leerinhouden
  - a. Hoe worden op jouw (stage)school leerinhouden gekozen? Hoe maak jij zelf keuzes ten aanzien van de leerinhouden die in je lessen aan de orde komen?
  - b. Volgens Dewey is het belangrijk dat de school een 'beredeneerde keuze' maakt wat de leerlingen moeten leren. Hoe moet je dat bepalen, welke criteria zijn hierbij volgens jou belangrijk?

- c. Welke vakken (vormingsgebieden) zouden in ieder geval aan alle leerlingen moeten worden aangeboden? (kies basisonderwijs of voortgezet onderwijs)
  - d. Kies een van de actuele vernieuwingscholen, bijv. de Ipad-school, een school met integraal kindcentrum (IKC) of een democratische school. Hoe bepaalt men binnen een dergelijke school de leerinhouden?
  - e. Voor de discussie over toekomstig onderwijs zijn de rapporten van *Onderwijs2032* en *Curriculum.nu* belangrijk documenten. Welke leerinhouden zouden er volgens deze rapporten aan de orde moeten komen en welke criteria formuleert men daarvoor? In hoeverre wijkt dit af of komt het overeen met het onderwijs van vandaag?
6. Ervaring en curriculum
- a. Leg uit en bespreek wat volgens Dewey 'ervaring' en 'curriculum' met elkaar te maken hebben.
  - b. Is een curriculum zonder ervaring mogelijk?
7. Stelling: "Van alleen maar 'doen' leer je niets."
- a. Ben je het eens of oneens met deze stelling?
  - b. Voer een debat met argumenten voor en tegen.
8. Activiteiten op school
- a. In zijn laboratoriumschoon liet Dewey de kinderen voedsel bereiden (koken), kleding maken en huizen bouwen. Zou dat in de school in ónze tijd ook nog zin hebben? (basisschool, voortgezet onderwijs)
  - b. Of zou je de kinderen andere activiteiten laten doen, en welke dan?
9. Kinderspel
- a. Waarom hecht Dewey zo'n waarde aan het spel van kinderen?
  - b. Wanneer is iets 'spel' en wanneer 'een spelletje'? Is dit onderscheid belangrijk?
  - c. Hoe denk jij over de waarde van het kinderspel?
  - d. Hoe kijk je aan tegen de taal- en rekenprogramma's voor jonge kinderen die in de VVE (voor- en vroegschoolse educatie) worden gebruikt?
  - e. Stelling: "Gamen kan veel bijdragen aan het leerproces." Bespreek argumenten voor en tegen.
10. Welke aanknopingspunten voor je eigen (onderwijs)praktijk zie je in dit deel over Dewey?

Vragen bij Deel III. Hannah Arendt – centraal staat "in de wereld verschijnen"

1. Beschrijf met eigen woorden de visie van Arendt op het mens-zijn. Gebruik daarbij begrippen als 'nataliteit', 'pluraliteit' en 'handelen'.
2. Arendt als vluchteling
  - a. Leg de verbinding tussen het vluchteling-zijn van Arendt en haar denken over de mens en de wereld.
  - b. Wat betekent dit voor haar denken over opvoeding en onderwijs?
3. Onze wereld
  - a. Wat is volgens Arendt 'onze gemeenschappelijke wereld'?
  - b. Waarom vindt ze die wereld zo belangrijk?
4. Arbeiden, werken en handelen

- a. Herken je in je eigen leven en/of werk aspecten van arbeiden, werken en handelen?
  - b. Licht toe met concrete voorbeelden uit het dagelijks leven, stage of werkpraktijk.
- 5. Heb je zelf wel eens de kwetsbaarheid van het menselijk bestaan ervaren?
- 6. 'Gemengde scholen'
  - a. De stelling van Arendt is: de overheid moet het mengen van scholen aan ouders overlaten. Het is geen zaak voor de politiek. Ben je het eens of oneens met deze stelling?
  - b. Voer een debat met argumenten voor en tegen.
- 7. Onderwijs
  - a. Welk beeld heeft Arendt van het onderwijs in haar tijd?
  - b. Welke nadelen ziet zij in de 'moderne' manier van lesgeven, met veel vrijheid voor leerlingen om zelf te ontdekken?
  - c. Hoe denk jij over zelf-ontdekkend leren?
- 8. Onderwijs en politiek
  - a. Arendt vindt dat de school de politiek helemaal buiten de deur moet houden. Hoe denk jij daarover? Kan dat of is het niet reëel?
  - b. Geef concrete voorbeelden, voor of tegen.
- 9. Gezag
  - a. Waar kom je 'gezag' tegen in het dagelijks leven en hoe verhoud je je daartoe?
  - b. Ben je 'gezagsgetrouw' of juist een 'rebel'?
  - c. Welke persoonskenmerken zie jij bij mensen van wie je het gezag erkent?
  - d. Noem enkele concrete voorbeelden van 'opstand' tegen het gezag.
  - e. Ben jij zelf als opvoeder, leraar of groepsleider een persoon met gezag? Indien ja/nee: in welke situatie? Vind je dat je dat moet zijn? Beargumenteer voor of tegen.
  - f. Stelling: "De leraar moet van de samenleving meer gezag krijgen om zijn werk te doen." Debat met argumenten voor en tegen.
- 10. Welke aanknopingspunten voor je eigen (onderwijs)praktijk zie je in dit deel over Arendt?

Vragen bij de Epiloog

Kernvragen

- a. Wanneer is volgens jou een mens werkelijk 'mens'?
- b. Wat is de rol van opvoeding en onderwijs hierbij?

Slotvraag

Wat vond je ervan om aan de hand van deze vragen en eventueel discussie met medestudenten of collega's dieper het boek in te duiken?

- a. Heeft het je geholpen bij je eigen (pedagogische) vragen?
- b. Welke bouwstenen ontleen je eraan voor je persoonlijke (onderwijs)theorie?

Colofon

© 2016/2019 Joop Berding.

Dank aan Meike Broecheler, docente pedagogiek/onderwijskunde aan de Marnix Academie in Utrecht en aan Annelou Molendijk, Rimmert Faber en Axl van Gameren, vml. vierdejaars studenten van het Instituut voor Lerarenopleidingen van Hogeschool Rotterdam die waardevolle suggesties deden.

Het copyright op deze vragen berust bij de auteur van *"Ik ben ook een mens."* Deze vragen mogen met vermelding van de bron vrijelijk worden gebruikt door iedereen die een verdiepingsslag in het boek wil maken. Reacties en/of verslagen worden op prijs gesteld, evenals suggesties voor nieuwe vragen.

Meer informatie op www.joopberding.nl.

Contact: jwa.berding@ziggo.nl of @joopberding